

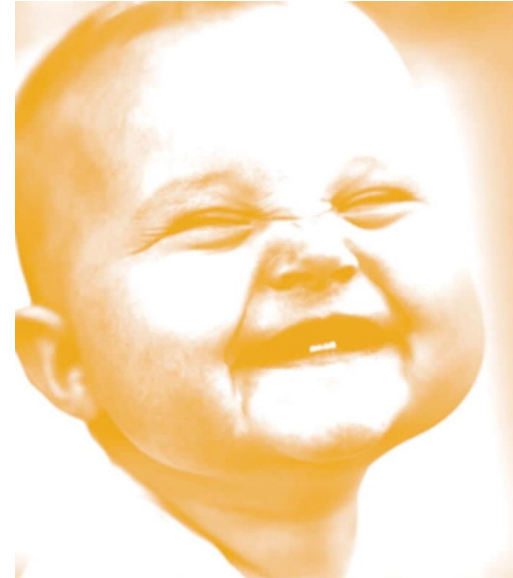
lääkäiden henkilöiden palvelujen uudistamisen II vaihe; HE 231/2021 vp

Perustuslakivaliokunta 9.3.2022

**Jaana Huhta,
hallitusneuvos
Satu Karppanen,
neuvotteleva virkamies**

Tässä esityksessä

- **Hallituksen esityksen keskeiset tavoitteet ja ehdotukset**
 - Kotihoidon henkilöstön riittävyyden turvaaminen
 - Kotiin annettavia palveluja sekä asumispalveluja koskevan palvelujärjestelmän muutokset
 - Vanhuspalvelulain muutokset
- **Taloudelliset ja henkilöstövaikutukset**
- **Suhde perustuslakiin ja säätämisyjärjestys**

Hallitusohjelmataavoite: Ikäystävällisyyden edistäminen

Palvelujen parantaminen:

- Kehitetään erilaisia palvelumuotoja, kuten perhehoitoa ja muita välimuotoisia ratkaisuja
- **Säädetään henkilöstön sitovasta vähimmäismitoituksesta (0,7) ympärivuorokautisen hoidon yksiköissä -> laki voimaan 1.10.2020**
- **Vahvistetaan kotihoidon resursseja ja laatua sekä kehitetään omaishoitoa**
- Otetaan käyttöön uusia työtapoja ja teknologiaa
- Kehitetään omavalvontaa ja tehostetaan viranomaisvalvontaa
- Lainsäädännöllä toteutettavaa normiohjausta tuetaan suositusluonteisella toiminnan kehittämisellä sekä hankerahoituksella toteutettavalla toiminnallisella kehittämistyöllä.

Esityksen päätavoitteet

1. Iäkkäiden kotihoidon turvaaminen

- iäkkäiden saatava palvelutarpeitaan vastaavat palvelut
- henkilöstön riittävyys varmistettava (pito- ja vetovoimatekijöitä vahvistavia keinoja muun ohjauksen lisäksi myös lakiin)

2. Kotihoidon ja ympärivuorokautisen hoidon väliin joustavia asumis- ja palvelukokonaisuuksia

3. Henkilöstön riittävyyden, palvelujen laadun ja asiakastyytyväisyyden vahvempi seuranta - THL

- vertailukelpoista tietoa palvelujen hankinnan ja valvonnan tueksi

Muutettavat lait

1. SOSIAALIHUOLTOLAKI (SHL)

- Muutokset sosiaalihuoltolakiin, koskee kaikkia asiakasryhmiä (esim. kotiin annettavia palveluja koskevat uudistukset hyödyttävät mm. omaishoito- ja lapsiperheitä)
- Muutoksia palvelujärjestelmään, palvelujen toteuttamiseen ja laatuun

2. VANHUSPALVELULAKI

- Muutoksia iäkkäiden palvelujen toteuttamiseen ja laatuun, seuranta vahvistuu
- Pitkäaikaishoito sosiaalihuollon laitoksissa poistuu iäkkäiden palveluista 1.1.2028 alkaen.
- Muut muutokset vahvistavat SHL:n muutoksia iäkkäiden osalta

Teknisiä muutoksia asiakasmaksulakiin ja yksityisistä sosiaalipalveluista annettuun lakiin; asiakasmaksulain 7 c §:n 5 mom uusi sisällöllinen säännös puolisojen tulojen huomioimisesta

8.3.2022

Kotihoidon henkilöstön riittävyyden turvaaminen

- 1. Kotikäyntien hyvä suunnittelu:** työajan käytön optimointi ja ruuhkahuippujen tasaaminen, mm. hoiva-avustajien osaamisen hyödyntäminen siihen sopivissa tehtävissä, eettisen kuormituksen vähentäminen (46 b §)
- 2. Teknologian hyödyntäminen:** mm. kotikäyntejä etäyhteyksin, hoivateknologia työntekijän työtä helpottamaan (46 b § 2)
- 3. Toimintayksikön johdon reagoitava välittömästi työvoiman vajeeseen käytettävissään olevin keinoin** (46 b § 3, 49 b §)
- 4. Henkilöstön riittävyyden varmistamista painotetaan toimintayksikön johtajan tehtävänä sekä omavalvonnassa** (46 a §, 47 §)
- 5. Vanhuspalveluihin kohdistuvaa THL:n seurantaa ja sitä koskevien tietojen julkistamista laajennetaan koskemaan myös kotihoitoa** (VanPalL 24 a §)

Kotiin annettavia palveluja koskevan palvelujärjestelmän muutokset

- Yhdistetään kotipalvelu ja kotisairaanhoido kotihoidoksi (19 a §)
 - Kotihoitoa järjestettävä vuorokauden ajasta riippumatta
- Tukipalvelut erilliseksi sosiaalipalveluksi (19 §)
 - Tukipalvelujen tarve ensimmäisenä
 - Voi myöhentää kotihoidon ja muiden palvelujen tarvetta
 - Korostaa hyvinvointialueen järjestämisvastuuta; arviointi, suunnitelma, päätöksenteko
- Lapsiperheen oikeus kotipalveluun omaksi pykäläkseen (18 a §)
 - Sisältö ja oikeus palveluun ennallaan, säännöksen alkuperäinen tavoite korostuu
- Turva-auttamispalvelu hyvinvointialueen järjestämisvastuulla olevaksi sosiaalipalveluksi (19 b §)
 - Palvelu tukee kotona asumista ja myöhentää muiden palvelujen tarvetta.

Asumispalvelujen keskeiset muutokset

1. Yhteisöllinen asuminen (21 b §)

- korvaa nykyisen ns. tavallisen palveluasumisen
- esteetön, turvallinen asumisyksikkö, jossa asiakkaan käytössä tarpeitaan vastaava huoneisto ja jossa on tarjolla sosiaalista kanssakäymistä edistävää toimintaa
- hyvinvointialueen järjestämää asumista, joka perustuu asiakkaan palvelutarpeen arviointiin, asiakassuunnitelmaan sekä hallintopäätökseen
- asuminen ja palvelut järjestetään erikseen kotihoitona ja muina kotiin annettavina palveluina
- henkilölle, joka tarvitsee hyvinvointialueen järjestämää asumista sen vuoksi, että hänen toimintakykynsä on alentunut korkean iän, sairauden vamman tai muun vastaavan syyn vuoksi. Lisäksi henkilön hoidon ja huolenpidon tarve on kohonnut toimintakyvyn alentumisen johdosta.

Asumispalvelujen keskeiset muutokset

2. Ympäri vuorokautinen palveluasuminen (21 c §)

- vastaa nykyistä ns. tehostettua palveluasumista, sisältö säilyy pääosin ennallaan
- asuminen kuten yhteisöllisessä asumisessa, mutta paikalla henkilöstöä ympärivuorokautisesti
- henkilölle, joka tarvitsee päivittäin vuorokaudenajasta riippumatta jatkuvaa hoitoa ja huolenpitoa tai vaativaa ammatillista hoitoa, joiden järjestäminen muulla tavalla ei ole mahdollista
- sisältää nykyiseen tapaan hoidon ja huolenpidon lisäksi "täyden ylöspidon", mukaan lukien yhteisöllinen toiminta

Asumispalvelujen keskeiset muutokset

3. Yhteisöllisen asumisen ja ympärivuorokautisen palveluasumisen yhdistäminen (46 c §)

- voidaan toteuttaa samaan rakennuskokonaisuuteen kuuluvissa tiloissa
- rakennuskokonaisuuteen voi kuulua myös tavallisia asuntoja, joiden asukkailla ei vielä ole palvelujen tarvetta
- tavoite vähentää etenkin iäkkäiden henkilöiden muuttoja palvelutarpeen kasvaessa
- siirtyminen kevyemmistä palvelumuodoista ympärivuorokautiseen palveluasumiseen on mahdollisuuksien mukaan toteutettava niin, ettei asukkaan tarvitse siirtyä toiseen asuntoon tai kokonaan toiseen yksikköön saadakseen tarvitsemaansa palvelua. Arviointi on tehtävä asiakkaan etu huomioon ottaen.
- henkilöstön mitoitukseen sovelletaan vanhuspalvelulain säännöksiä henkilöstön vähimmäismitoituksesta siltä osin kuin kohteessa järjestetään ympärivuorokautista palveluasumista iäkkäille henkilöille. Henkilöstön vähimmäismäärän on näiltä osin vastattava kulloistakin ympärivuorokautisen palveluasumisen asiakasmäärää.
- muilta osin laki ei edellytä, että kohteessa on asukkaiden palveluja varten erikseen palkattu henkilöstö. Palvelut järjestetään erikseen esimerkiksi kotihoitoa ja tukipalveluja koskevien säännösten mukaisesti.

Vanhuspalvelulain keskeiset muutokset (1/2)

- Kunnan ja hyvinvointialueen otettava ikääntyneen väestön asumistarpeet ja asumisen ennakointi huomioon strategisessa suunnittelussa (5 ja 12 §)
- Sosiaalihuollon laitoshoido
 - iäkkäiden henkilöiden pitkäaikainen sosiaalihuollon laitoshoido poistetaan viiden vuoden siirtymäajan jälkeen (14, 14 a, 15 b §)
- Palvelusuunnitelma (16 §)
 - täsmennys niin, että palvelut on suunniteltava vastaamaan määrältään, sisällöltään ja ajoitukseltaan iäkkään henkilön tarpeita. Suunnitelmaan on kirjattava iäkkään henkilön tarve saada esimerkiksi turva-auttamispalvelua, yöaikaista kotihoitoa tai molempia
- Omatyöntekijä (17 §)
 - täsmennys niin, että iäkkäälle henkilölle nimettävän omatyöntekijän tehtävät vastaavat sosiaalihuoltolain säännöksiä ja niiden perusteluja erityisesti iäkkäiden henkilöiden yksilölliset tarpeet huomioiden

Vanhuspalvelulain keskeiset muutokset (2/2)

- Päätöksenteko (18 §)
 - yhdenmukaistetaan päätöksentekoa koskeva säännös sosiaalihuoltolain 45 §:n mukaiseksi (päätös toimeenpantava viim. 3 kk kuluessa päätöksenteosta)
 - sosiaalipalvelujen riittävyyden määrittelyn perustana on pidettävä ko. laissa tarkoitettua palvelutarpeiden selvittämistä sekä palvelusuunnitelmaa
- Johtaminen (21 §)
 - toimintayksikön johtaja vastaa siitä, että yksikössä on lain mukainen henkilöstö
 - johtamisella on myös tuettava työntekijöiden työhyvinvointia
- Omavalvonta (23 §)
 - omavalvontaa on toteutettava toimintayksikön päivittäisessä toiminnassa, mukaan lukien myös henkilöstön riittävyyden jatkuva seuranta
 - toimintaa on kehitettävä asiakkailta ja henkilöstöltä kerättävän palautteen ja lisäksi henkilöstön riittävyyttä koskevien tietojen perusteella

Uudet/laajenevat lakisääteiset sosiaalipalvelut ja henkilöstön lisätarve

Julkisen talouden suunnitelmassa on varattu iäkkäiden henkilöiden palvelujen uudistuksen toteuttamiseen 45 miljoonaa euroa vuodesta 2023 lähtien.

1. Yöaikaan tehtävät kotikäynnit (laajeneva palvelu)

- henkilöstön lisätarve n. 650 htv, vuositason kustannukset **36,1 milj. e.**

2. Turva-auttamispalvelu (uusi sosiaalipalvelu)

- sisältää asiakkaalle annettavan turvalaitteiston, hälytysten vastaanoton 24/7, avun tarpeen arvioinnin ja ns. turva-auttajan antaman avun.
- kustannukset vuositasolla yhteensä **7,8 milj. e.**
- sekä avun tarpeen arvioijan että turva-auttajan oltava sote-ammattihenkilöitä, henkilöstön lisätarve n. 43 htv

Muut kustannukset

- THL:n pysyvät kustannukset lisääntyvät seurannan vahvistumisen myötä 0,8 miljoonaa euroa vuodessa.
 - Tähän sisältyy kaksi kertaa vuodessa tehtävä mitoitusseuranta ympärivuorokautisessa hoidossa ja kotihoidon riittävyyden seuranta.
 - Lisäksi joka toinen vuosi tehtävät kyselyt hyvinvointialueille ja toimintayksiköille johtamisesta ja toimintakäytännöistä ja joka toinen vuosi tehtävä asiakaskysely.
- Kelan asumistukimenot lisääntyvät 2,1 milj. eurolla vuodesta 2028 alkaen (siirtymäaika 5 vuotta)

Toimenpiteitä henkilöstön saatavuuden varmistamiseksi

- ennakoidaan koulutustarpeita ja hyödynnetään erilaisia koulutuspolkuja, kuten kouluttautumista hoiva-avustajaksi
- lisätään aloituspaikkoja lähihoitaja- ja sairaanhoitajakoulutukseen
- päivitetään työttömänä tai muuten työstä/alalta poissa olleiden ammatillista osaamista ja rakennetaan erilaisia työllistymisreittejä
- selvitetään mahdollisuudet hyödyntää työperäistä maahanmuuttoa
- lisätään alan houkuttelevuutta esimerkiksi parantamalla työssä kehittymis- ja etenemismahdollisuuksia
- otetaan käyttöön erilaisia sijaisjärjestelyjä, joilla voidaan vastata työvoiman joustotarpeisiin
- otetaan käyttöön teknologiaa, joka
 - mahdollistaa uusien palvelujen tuottamistapoja, esim. etäkäynnit, lääkehoito
 - vähentää rutiininomaista työtä ja siten parantaa työn mielekkyyttä
- lisätään mahdollisuuksia omaan työhön vaikuttamiseen esimerkiksi ottamalla käyttöön itseohjautuvia tiimejä

Suhde perusoikeuksiin

- Yhdenvertaisuus
- Oikeus välttämättömään huolenpitoon ja riittäviin sosiaali- ja terveyspalveluihin
- Yksityiselämän suoja
- Kunnallinen ja alueellinen itsehallinto ja perus- ja ihmisoikeuksien turvaaminen
- Julkisen vallan käyttö - hallintotehtävän antaminen muulle kuin viranomaiselle
 - Oikeus elämään, henkilökohtaiseen vapauteen ja koskemattomuuteen
 - Oikeus valita asuinpaikka
 - Mahdollisuus osallistua ja vaikuttaa
 - Oikeus omaan kieleen ja kulttuuriin
 - Oikeus oikeusturvaan

Yhdenvertaisuus

- Sosiaalihuoltolakiin ehdotetut nykyistä täsmällisemmät säännökset edistävät sosiaalihuollon asiakkaiden yhdenvertaista kohtelua palvelujen saannissa
- Tulkinnat kotiin annettavien palvelujen ja asumispalvelujen sisällöstä, saantiedellytyksistä ja toteuttamisesta yhdenmukaistuisivat
- Yhdenmukainen laillisuusvalvonta edistäisi sosiaalihuollon asiakkaiden yhdenvertaista kohtelua ja heidän tosiasiallisia mahdollisuuksiaan saada perusoikeuksien kannalta välttämättömiä palveluja.
- Ehdotetut säännökset kaikkien asiakasryhmien keskinäistä yhdenvertaisuutta.
- Erityisen arvioinnin kohteena on se, onko ehdotetulle iäkkäiden henkilöiden sosiaalihuollon pitkäaikaisen laitoshoidon lopettamista koskevalle sääntelylle suhteessa muihin sosiaalihuollon asiakkaisiin olemassa perustuslain 6 §:n 2 momentin edellyttämä hyväksyttävä peruste ja voidaanko erottelu perustella perusoikeusjärjestelmän kannalta hyväksyttävällä tavalla

Oikeus sosiaaliturvaan

- Ehdotetut nykyistä täsmällisemmät säännökset kotiin annettavien palvelujen ja asumispalvelujen sisällöstä, saantiedellytyksistä ja toteuttamisesta turvaisivat näitä palveluja tarvitsevien henkilöiden oikeutta välttämättömään huolenpitoon sekä oikeutta riittäviin sosiaali- ja terveyspalveluihin.
- Ehdotetut säännökset lapsiperheen oikeudesta kotipalveluun vahvistaisivat lapsen hyvinvoinnin turvaamista perustuslaissa tarkoitettuin tavoin. Sääntely nostaisi lapsiperheen oikeuden nykyistä paremmin esiin.
- Sosiaalihuoltolakiin ehdotetuilla säännöksillä vuorokaudenajasta riippumattoman kotihoidon järjestämisestä sekä turva-auttamispalvelusta laajennettaisiin ja lisättäisiin hyvinvointialueen järjestämisvastuulla olevia sosiaalipalveluja.
- Samalla palveluja tarvitsevien asiakkaiden oikeus välttämättömään huolenpitoon sekä oikeus riittäviin sosiaalipalveluihin vahvistuisi.

Oikeus yksityiselämän suojaan

- Hyvinvointialueiden järjestäessä turva-auttamispalvelua hankkimalla sitä yksityisiltä palveluntuottajilta sovellettaisiin yksityisistä sosiaalipalveluista annettua lakia
- Kyse olisi mainitun laissa tarkoitetusta ilmoituksenvaraisesta sosiaalipalvelusta, johon sovellettaisiin myös sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista annettua lakia, myös salassapitoa ja vaitiolovelvollisuutta koskevilta osin
- Teknologiset ratkaisujen käytössä kotihoidossa on kiinnitettävä erityistä huomiota asiakkaan yksityisyyden suojaan
- Esimerkiksi asiakkaan elintoimintojen seuraaminen teknologisten ratkaisujen avulla on syytä rajata vain sellaiseen seurantaan, jota asiakkaan hoidon ja huolenpidon tarpeensa välttämättä edellyttää
- Yksityisyyden suojan toteutuminen on otettu huomioon myös THL:n tekemän palvelujen valtakunnallisen seurannan ja asiakaskyselyn toteuttamisessa

Itsehallintoalueet; lailla säätämisen sekä perusoikeuksien turvaamisen velvoite

- Itsehallinnosta kuntia suuremmilla alueilla on säädettävä lailla
- Itsehallintoalueilla on oltava riittävät resurssit suoriutua tehtävistään
- Lailla säätämisen velvoite -> merkitys yksilön oikeuksien sekä alueellisen itsehallinnon kannalta
- Hyvinvointialueiden rahoitusperiaatteen toteutuminen turvataan, esityksessä ehdotetut uudet ja laajenevat tehtävät korvataan täysimääräisesti hallituksen esityksessä arvioidun mukaisesti

Julkisen vallan käyttö

- Arvioinnin kohteena se, onko turva-auttamispalveluun kuuluvassa avun tarpeen arvioinnissa kyse julkisesta hallintotehtävästä ja julkisen vallan käyttöä sisältävästä viranomaistoiminnasta, johon kuuluu yksityisen henkilön oikeuksia tai etuja koskevaan hallinnolliseen päätöksentekoon liittyviä tehtäviä
- Ennen päätöksentekoa palvelusta hyvinvointialueen viranomaisen on tehtävä asiakkaalle palvelutarpeen arviointi ja asiakassuunnitelma. Tämä koskee myös yksityiseltä hankittuja palveluja
- Säännökset palvelutarpeen arvioinnista ovat sosiaalihuoltolain ja iäkkäiden asiakkaiden osalta vanhuspalvelulaissa. Mainituissa säännöksissä tarkoitettu palvelutarpeen arviointi on osa turva-auttamispalvelun myöntämistä koskevan hallintopäätöksen valmistelua ja siten luonteeltaan julkinen hallintotehtävä.
- Sen sijaan, kun asiakkaalle on hallintopäätöksellä myönnetty turva-auttamispalvelu, siihen sisältyvää tapauskohtaista avun tarpeen arviointia voidaan pitää niin kutsuttuna tosiasiallisena toimintana.

stm.fi ›
@STM_Uutiset ›

**Kiitos
mielenkiinnostanne.**

